

YUNANİSTAN'IN "MAKEDONYA CUMHURİYETİ" İSMİNE KARŞI YÜRÜTTÜĞÜ POLİTİKALARININ ULUSLARARASI HUKUKİ GEREKÇELERİ

PROF. DR. ALAEDDİN YALÇINKAYA*

Giriş

Soğuk Savaş sonrası dönemde Yugoslavya'nın dağılması sürecinde ortaya çıkan devletlerden biri de Makedonya'dır. 8 Eylül 1991'de bağımsızlığını ilan eden Makedonya, Yugoslavya'yı oluşturan altı federal cumhuriyetten büyüklük bakımından dördüncüsüdür. Buna karşın bölgenin en eski devletlerinden biri olup, M.Ö. 356-323 yılları arasında Büyük İskender'in kurduğu, zamanın süper gücünün merkezini oluşturan bir ülkedir. Milattan önceki bu cihanşümul devletin kurucusu İskender'in çoğu kaynaklarda "Makedonyalı" unvanıyla anıldığını da hatırlatalım.

Coğrafi, tarihi, kültürel, etnik ve mezhep gerçeklerinin iç içe geçip, devlet yönetimi ve kamu hizmetinde birçok sorunlara yol açmasına günümüz uluslararası literatüründe zaman zaman "Balkanlaşmak" denmektedir. Balkanlaşma problemleri en ileri düzeyde Sırbistan-Hırvatistan ve Bosna-Hersek arasında yaşanmış olup, Makedonya açısından Balkanlaşma'nın farklı boyutları bulunmaktadır.

Her Balkan ülkesinde olduğu gibi sınır ötesinde kendi ülkesinin ana unsuru olan etnik unsurdan, sınırının içerisinde ise komşu ülke etnik grubundan vatandaş yaşayabilmektedir. Bu durum birçok Balkan ülkesinde olduğu gibi Makedonya'da da birtakım siyasi ve hukuki sorunlara kaynak teşkil etmektedir. Makedonya'nın komşusu Yunanistan'da Makedonya adlı bir bölge bulunmakta olup, bu bölgede

* Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi.

önemli miktarda Makedon kökenli Yunan vatandaşı yaşamaktadır. Bu gerçekten hareketle Yunanistan, Yugoslavya'dan bağımsızlığını ilan eden Makedonya için bu ismi kullanmayı kabul etmemekte, ancak Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti (EYMC; Former Yugoslav Republic of Macedonia, FYROM) ismine razı olmaktadır. BM, 8 Nisan 1993'te ülkeyi EYMC ismiyle üyeliğe kabul ettiği gibi aynı zamanda AB üyesi olan Yunanistan'ın baskısı ile AB ve diğer birçok küresel veya Avrupa örgütleri Makedonya'yı bu isimle tanımak zorunda kalmıştır.

Konunun, Makedonya'nın nüfusu ile Yunanistan'daki Makedonların sayısı, Yugoslavya'dan bağımsızlığını ilan eden Makedonya ile Yunanistan'daki Makedonya bölgesinin yüzölçümü, tarafların iddialarıyla ilgili tarihi gerçekler, çelişen uluslararası hukuk kaynaklarından hangisinin tercih edileceği boyutu bulunmaktadır. Bunun yanında egemen bir devletin isim hakkı, devleti oluşturan vatandaşların (millet) kendi geleceğini belirleme hakkı gibi Uluslararası Hukuk boyutu da söz konusudur. Benzer durum mesela Azerbaycan cumhuriyeti ile bu cumhuriyette yaşayan Azerilerden kat kat fazla Azeri'nin yaşadığı İran sınır bölgesindeki Güney Azerbaycan gibi diğer bazı sınır komşuları arasında söz konusu olabilmektedir. Bununla beraber, Yunanistan'ın baskılarıyla egemen bir devletin çoğunluğu oluşturan etnik topluluğun adını alamaması örneği pek bilinmemektedir. Burada Yunanistan'ın diplomatik başarısı yanında Osmanlı'dan beri "kayırlan", "nazlandıka şımartılan", son mali krizde su yüzüne çıktığı gibi üretmediği hâlde diğerlerinin ürettiğini tüketmeye alışmış olan Yunanistan gerçeği boyutu bulunmaktadır.

Kısaca "Makedonya'nın isim krizi" olarak adlandırılan sorun, öncelikle bölgenin jeopolitik gerçekleri ışığında tahlil edilmektedir. Tarihi, coğrafi ve etnik gerçekler ile zaman aşımı safhasına ulaşarak yerleşmiş bir ismin, siyasi statü değişikliği ile ortadan kalkıp kalkamayacağı tartışılmaktadır. Yunanistan'ın başta AB olmak üzere uluslararası örgütlerdeki etkinliğini kullanarak bir devletin isim hakkını engellemesinin hukuki boyutuna da temas edilmektedir. Yugoslavya'nın dağılması çerçevesinde gelişen sorunu, tanımlamak üzere Yugoslavya öncesi duruma da kısaca temas edilmektedir. Bir Uluslararası Hukuk ilkesi olan "utipossitedis" bu sorunun çözümüne uygulanmaktadır.

Makedonya'nın Jeopolitik konumu

Makedonya Güneydoğu Avrupa'da, Balkan yarımadasının orta kesiminde, Yunanistan, Bulgaristan, Arnavutluk, Kosova ve Sırbistan arasında yer alan

küçük bir cumhuriyettir. Tarihte Makedonya olarak bilinen bölgenin bir kısmı bugünkü Makedonya Cumhuriyeti (EYMC) topraklarında olup, kısmen de Yunanistan ve Bulgaristan arasında kalmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'na ait olan Makedonya, II. Balkan Savaşı sonrasında Ağustos 1913'te imzalanan Bükreş Antlaşması ile kuzey ve orta kesimler Sırbistan'a (bugünkü Makedonya Cumhuriyeti'nin yer aldığı ülke), güney kesimi Yunanistan'a (Selanik şehrinin de yer aldığı Ege Makedonyası), doğu kesiminin ufak bir kısmı ise Bulgaristan'a (Pirin Makedonyası) bırakıldı.

I. ve II. Balkan Savaşlarında olduğu gibi muhtemel III. Balkan Savaşı'nın da Makedonya yüzünden çıkacağı tahmin edilmektedir.

Bağımsızlığını ilan eden Makedonya Cumhuriyeti'ne (EYMC) ait bölge dağlık olup burada daha ziyade karasal iklim hüküm sürmektedir. Ülkenin doğal kaynak veya dikkat çeken tarımsal zenginliği söz konusu değildir. Bununla beraber, diğer komşuları arasındaki geçiş fonksiyonu belirli bir önem katmaktadır. I. ve II. Balkan Savaşlarında olduğu gibi muhtemel III. Balkan Savaşı'nın da Makedonya yüzünden çıkacağı tahmin edilmektedir.

Ülke 25.700 kilometrekare olup, nüfusu ise 2.055.000'dir (2010). Nüfusunun % 64'ünü Makedonlar, % 25'ini Arnavutlar, % 4'ünü Türkler ve kalanını diğerleri oluşturmaktadır. Ekonomik bakımdan da orta hâlli bir ülke olarak satın alma gücü paritesine göre 2011 GSMH rakamı 21.345 milyon dolar civarında olup, fert başına düşen millî gelir ise yine satın alma gücü paritesine göre 10.300 dolardır. Nominal değerlere göre ise bu rakamlar 10.300 milyon dolar ile 5.000 dolar civarındadır. Bütün bu rakamlar Makedonya'nın ekonomik olarak pek fazla bir öneme sahip olmadığını göstermektedir.

Yugoslavya'nın dağılma aşamasında en az sorunlu süreçlerden birisi Makedonya için işlediği hâlde, benzeri pek bilinmeyen isim konusu hâlen Yunanistan ile devam etmektedir.

Yeni Dönemde Uluslararası Hukuk Kuralları ve UtiPossitedis

Uluslararası Hukuk'ta kısaca "önceki hâlin devamı" diyebileceğimiz "utipossitedis" Latince bir kavram olup, savaş sonrası durumla ilgili olarak literatüre girmiştir. "Utipossitedis", "Halef devlet tarafından eski imparatorluğun varlıklarına yönelik egemenlik hakları ve özellikle de toprak talepleriyle ilişkili siyasi-yasal

ilkedir.”¹ Latin Amerika kökenli olan bu ilke, eski İspanyol sömürgelerinde sınırları tanımlamak üzere kullanılmaya başlanmıştır. Savaş sonrasında barış yapılmadığı takdirde işgal edilen bölgelerin mevcut sınırlarıyla elde tutulma hakkı da bu ilkeyle ifade edilmiştir.

UtiPossidetis kavramının 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yeni bir kullanım alanı ortaya çıkmıştır. Bu dönemde özellikle Afrika’da sömürge altındaki ülkeler bağımsızlıklarını kazandıkça yeni sınır sorunları gündeme gelmiştir. Başka bir anlaşma yapılmadığı takdirde sömürge yönetiminin idari sınırlarının bağımsız devletin sınırları olması ilkesi bu kavramla ifade edilmiştir.

Makedonya’nın isim sorununda ise bu kavramı, ifade ettiği ilkeler ve dayandığı mantık çerçevesinde farklı alanda kullanarak problemin çözümüne ışık tutmaktayız. Aşağıda ele alınan Yunanistan ve Makedonya’nın iddialarının temelinde Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti ile Osmanlı İmparatorluğu bulunmaktadır. Yunanistan, sorunla ilgili delillerinde antik çağlara kadar gitmekte ise de burada belirleyici olan yakın dönemin gerçekleri, sözleşmeleri ve uygulamalarıdır. Yakın ve uzak döneme ait kuralların hangisinin uygulanacağı konusunda da yine bir Milletlerarası Hukuk kuralı olarak “LexPosteriorDerogatPrimary” yani “sonraki düzenlemenin önceliği vardır” ilkesi karşımıza çıkmaktadır.² Aynı konuda birbirini nakzeden iki sözleşme, düzenleme, teamül benzeri bir kural bulunup, bunların hangisinin tercih edileceği konusunda mesela genellik-özellik gibi bir belirleyici durum yok ise bu takdirde sonraki düzenleme esas alınır. Bu ilkenin ele aldığımız soruna uygulanmasında ise Makedonya’nın ismi konusunda Makedonlar ve Yunanlıların çelişen iddialarının dayandığı gerçekler ve kuralları bağdaştırmaya çalışmaktayız. Tarih öncesi uygulama ve gerçekler ile 20. yüzyılın başında ve sonundaki uygulamalar çelişen iddialara mesnet teşkil ediyorsa yakın dönemin gerçekleri, kuralları, uzlaşmaları belirleyici olacaktır.

Yukarıda da işaret edildiği gibi daha önce Makedonya bölgesinin hakimi Osmanlı İmparatorluğu iken 1913 II. Balkan Savaşı sonrasında bu bölge Sırbistan, Yunanistan ve Bulgaristan arasında paylaşılmıştır. I. ve II. Dünya Savaşlarından sonra bölgenin siyasi haritasında birçok değişiklikler olmuş nihayet Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti kurulmuştur. Bu federasyon bünyesinde federe bir devlet olarak Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti (1944-1991) yer almıştır. Yugoslavya’nın dağılma aşamasında bağımsızlığını kazanan federe devlet Makedonya, UtiPossidetis gereği federasyon dönemindeki sınırlarını bağımsız devlet olarak muhafaza etmiştir. Bunun gibi Makedonya ismini de muhafaza etmesi, bir bakıma UtiPossidetis’in farklı bir çerçevede uygulanması demektir.

1913 Bükreş Sözleşmesi ile Makedonya'nın önemli bir kısmı Yunanistan'a verildiği halde Yunanistan ismini değiştirmemiştir. Makedonya ismi ise bu ülkede bir bölge adı olarak kullanılmamıştır. Yunanistan 1988'de Yugoslavya dağılma aşamasına girdiğinde ülkesinin kuzeyinde bu isme bölge adı olarak resmîyet kazandırmıştır. Eğer Yunanistan yönetimi devlet ismini Makedonya olarak değiştirmiş olsaydı bile birçok uygulamada olduğu gibi Makedonya, mesela "Kuzey Makedonya" benzeri şekilde yine kendi ismini kullanabilirdi. Çünkü aynı ismi zaten daha önce de kullanmaktaydı. Benzer bir şekilde Yunanistan'ın Makedonya bölgesi, Yunanistan'dan bağımsızlığını kazanarak kendi etnik/tarihi ismini kullanmak istediği takdirde muhtemelen Güney Makedonya isminde karar kılınacaktı. 1991'de bağımsızlığını ilan eden Makedonya Cumhuriyeti'nin başta BM olmak üzere Yunanistan'ın müdahil olduğu alanlarda, dağılmış olan eski federasyon Yugoslavya adıyla "Eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti" adını taşımak zorunda kalması tuhaf olduğu kadar ters ve haksız bir durumdur.

Yunanistan'ın Makedonya bölgesi, Yunanistan'dan bağımsızlığını kazanarak kendi etnik/tarihi ismini kullanmak istediği takdirde muhtemelen Güney Makedonya isminde karar kılınacaktı.

Makedonya'nın Bağımsızlık İlanı

Yugoslavya'nın dağılması aşamasında öncelikle Sırbistan, Hırvatistan ve Bosna-Hersek arasında sorunlar yaşanmıştır. Hırvat asıllı Tito'nun Sırp çoğunluğa karşı bütün etnik grupları aynı federasyon altında toplayarak yönetme başarısı, bu liderin ömrüyle sınırlı kalmıştır. 1980'de vefat eden Tito'dan sonra büyük Sırbistan hayali ile harekete geçen Sırplar, tarihi ve etnik iddialarla diğer gruplar üzerinde baskı uygulamaya başlamışlardır. Benzer iddialara sahip olan Hırvatlarla Sırplar birçok alanda çatıştığı hâlde Bosna-Hersek'te Boşnaklara karşı adeta birleşmişlerdir. Bosna-Hersek bünyesinde yer alan Sırp ve Hırvat yönetimlerinin statü ve sınırlar konusundaki talepler ve iddialar, Dayton süreci ile sonuçlanan savaş ve katliamlara yol açmıştır.³

Tito sonrası yükselen Sırp milliyetçiliği başta Hırvat olmak üzere diğer milliyetçilikleri de tetiklemede etkili olmuş ve Yugoslav Federal Halk Cumhuriyeti

çatırdamaya başlamıştır.⁴ Makedonya Cumhuriyeti'nin Eylül 1991'de bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte ortaya çıkan yeni Makedonya sorununun temelini, ilginçtir bölgedeki diğer devletler arasında yer alan sınır, statü, anayasal haklar ve özgürlüklerden farklı olarak isim konusu oluşturmuştur.

Yunanistan'ın İddiaları ve Geçici Uzlaşma

Makedonya'nın 1991'de bağımsızlığını ilan etmesi üzerine Yunanistan bu yeni bağımsız kuzey komşusunun ismini, bayrağını ve anayasasını sorun yaptı ve bu devleti tanımayacağını deklare etti. Makedonya ise Yunanistan'ın kendisini tanımamasını ve başta BM olmak üzere uluslararası örgütlere üyeliğini engelleme girişimlerini önemli bir sorun olarak gördü. Bu sorunlara karşılık iki ülkede tarihi imparator "Makedonyalı İskender" in etnik kökeni konusunda karşılıklı restleşmeler yaşandı. Bu tarihi karizmatik lideri her bir ülke kendi etnik grubundan görmekteydi. Tartışma, her iki ülkenin kamuoyunu aşarak sorunu adeta uluslararasılaştırdı.⁵

Yeni komşusunun bağımsızlık ilanından itibaren Eylül 1995'e kadar Yunanistan, güvenliğini tehdit ettiğini iddia ettiği bu komşusunu tanımadığı gibi, bu isimle tanınmaması için diplomatik ataklarda bulunmuş, önemli ölçüde başarılı olmuştur. Bu aşamada Yunanistan, Makedonya'yı diplomatik olduğu gibi ekonomik olarak da izole etmeye çalışmıştır. Diğer bazı eski Yugoslav cumhuriyetlerinin aksine bağımsızlığını savaşız kazanmasına rağmen Makedonya, Yunanistan'ın bu hasmane politikaları yüzünden büyük sıkıntılar yaşadı.⁶

Eylül 1995'te imzalanan geçici uzlaşma ile iki ülke arasındaki bu sorunların öncelikle acil olanları kısmen çözülmüş olup ilişkiler de bir dereceye kadar normalleşmeye başlamıştır. Böylece bağımsızlıktan itibaren dört yıllık Makedon-Yunan anlaşmazlığı bütünüyle ortadan kalkmadığı hâlde, ilişkiler normal seyrinde gelişme yoluna girmiştir. Bu süreçte daha 1992'de Yunanistan Makedonya'nın 1992'de anayasasını, 1995'te ise bayrağını değiştirmiştir. Makedonya ise 1995 uzlaşması ile isim değişikliğini ön koşul olmaktan çıkarmıştır. Bunun sonucu olarak Yunanistan'ın kendisini tanımasını, uluslararası örgütlere üyelikte vetosunu kaldırmasını ve Selanik ambargosuna son vermesini sağlamıştır. 1995'teki Makedon-Yunan anlaşması, belirttiğimiz gibi iki ülke arasındaki anlaşmazlıkları bütünüyle halletmekten uzak olmakla birlikte, iki komşu Balkan ülkesi arasındaki ilişkilerin normalleşmesini sağlamış, Balkanlardaki genel istikrarsızlığı azaltacak bir güven artırıcı önlem olarak özel bir önem taşımıştır.⁷ Buna karşın başta isim problemi olmak üzere tarihi, bölgesel ve etnik sorunlar derin dondurucuda beklemekte olup zaman zaman servise sunulmaktadır.

Yunanistan, Makedonya'nın önemli bir bölümü kendi egemenlik alanında olan bir bölge adı olarak bir devlete isim olarak verilmesini kabul etmeyeceğini deklare etmiştir. Buna karşın isim konusunda geri adım atmış olmakla birlikte bütünüyle bu iddiasından vazgeçmemiş, belirtildiği üzere "Makedonya Cumhuriyeti" yerine "Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti" isminde bir bakıma geçici orta yolda uzlaşmıştır. Makedonya ile Yunanistan arasındaki bu tartışmalar sürerken, Türkiye daha Ocak 1992'de Makedonya'yı "Makedonya Cumhuriyeti" olarak tanımıştır.⁸

Yunanistan'ın bağımsızlığını yeni ilan eden komşusu Makedonya'ya karşı politikalarının temelinde tarihi ve coğrafi iddialar yanında ülkenin etnik gerçekleri de bulunmaktadır. Özellikle Makedonya sınırında 300.000 (Yunanistan'ın baskılarından dolayı rakam tartışmalı olup 200.000 ile 400.000 arasında iddialar vardır) civarında Makedon etnik kökenli Yunanistan vatandaşının bulunması, uzun vadede Atina'yı bölücü hareketlere karşı endişelendirmektedir. Bundan dolayı Yunan yönetimi bunları Makedon olarak kabul etmez, Slav benzeri isimlerle zikreder. Yunanistan'daki Makedon kökenliler 11.300.000 civarındaki toplam nüfusun yaklaşık yüzde ikisini teşkil ettiği hâlde, tıpkı Batı Trakya Türkleri ile ilgili uygulamalarda olduğu gibi bu konuda da aşırı milliyetçi reflexlerin etkisinde kalmaktadır.

Yunanistan'ın bağımsızlığını yeni ilan eden komşusu Makedonya'ya karşı politikalarının temelinde tarihi ve coğrafi iddialar yanında ülkenin etnik gerçekleri de bulunmaktadır.

Egemenlik Hakları ve Devletlerin İsmi

Devletlerin ismi aynı zamanda devletin egemenlik hakları çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir konudur. Devletin üç temel unsuru olup bunlar ülke, halk ve egemenliktir. Egemenlik kavramının anlamı, ortaya çıktığı 1648 Westfalya Barış'ından günümüze bazı değişikliklere uğradığı hâlde özü aynı kalmıştır. Kısaca içeride en büyük otorite dışarıya karşı bağımsızlığı karşılayan bu kavram, 20. yüzyıl başından itibaren özellikle iletişim ve ulaşımdaki gelişmelerle yeniden anlamlandırılmıştır. Bu gelişmeler ilişkileri yoğunlaştırırken uluslararası örgütlerin sayıları ve etkinlik alanları her geçen gün artmaktadır. Uluslararası örgütlerin yetki ve görevlerindeki genişleme ise devletin egemenlik hakkının yeniden

değerlendirilmesini gündeme getirmiştir. Bu kaygıyla Milletler Cemiyeti Sözleşmesi md.15/8, örgüte üye olmanın devletlerin egemenliğini ortadan kaldırmayacağını vurgulama ihtiyacı duymuştur. Benzer düzenleme BM Şartı'nda da yer aldığı hâlde Güvenlik Konseyi'nin veto yetkisine sahip beş daimi üyelik düzenlemesi, devletlerin egemen eşitliğini tartışmalı hale getirmiştir.⁹

Teorik olarak egemenlik sınırsız kabul edildiği hâlde günümüzde birçok sınırlamalar ortaya çıkmıştır. Doğal olarak bir devletin sınırlarını tayin etmesi onun mutlak egemenlik yetkisi dahilinde değildir. Aksi takdirde diğer egemen devletlerin sınırlarına tecavüz edebilir. Burada egemen eşitlik kavramından hareketle diğer egemen devlet olan komşularla sözleşme yapması gerekmektedir. Bundan dolayı Ermenistan'ın Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesini ülkesinin parçası olarak kabul etmesi, bunu anayasal belgelerde açıkça belirtmesi egemenlik kavramı altında kabul edilemez. Buna karşın Türkiye sınırlarında yer alan Ağrı Dağı'nın Ermenistan devlet armasında yer alması, dostluk, iyi komşuluk, barışçıl ilişkiler açısından kabul edilemez olduğu halde Türkiye bunu sineye çekmiş, Ermenistan 1991'de bağımsızlığını ilan ettiğinde tanımıştır.

Öte yandan günümüzde devletlerin sosyal ve ekonomik haklar, eğitim, sağlık gibi alanlarda egemenlik haklarından kaynaklanan serbestlikleri söz konusu olup, bunlar her devletin "iç meselesi" kabul edilir. Buna karşın insan haklarıyla ilgili birçok sınırlamalar olup, mesela azınlıklara baskı ile ırkçı uygulamalara düzenleme aşamasında dahi müdahale edilmekte, vatandaşlarının asgari insan haklarına saygı göstermeyen devletlere bazen askeri müdahale gerçekleştirilmektedir.

Ermenistan'ın devlet armasında yaşanan soruna benzer durum, başlangıçta Makedonya bayrağı için söz konusu olmuştur. Makedonya'nın bayrağında yer alan "Vergina Güneşi", Yunanistan'ın ulusal sembollerinden kabul edildiğinden, bunu Makedonya'nın kullanmasına itiraz etmiştir.¹⁰ Belirtmek gerekir ki bu sembol, Ağrı Dağı örneğinin aksine Yunanistan'da bir coğrafi bölge olmayıp, belki Arabistan'dan yayılan İslam'ın sembollerinden kelime-i tevhit veya tekbir benzeri cümlelerin S. Arabistan dışında birçok İslam ülkesinde kullanılması ile karşılaştırılabilir. Bugüne kadar S. Arabistan'ın bu konuda bir itirazı gündeme gelmemiştir.

Bugünkü Makedonya Cumhuriyeti (EYMC), Makedonya ile başlayan ismini ilk defa 1991'de Yugoslavya'nın dağılmasından sonra almadığını belirtmemiz gerekmektedir. Tıpkı Sırbistan, Hırvatistan, Bosna-Hersek, Slovenya ve Karadağ gibi Makedonya da sahip olduğu siyasi statüye göre farklı uzantıları olsa da asırlardan beri bu ismi kullanmakta idi. İsimleri sayılan Yugoslavya Federasyonu'nun

altı cumhuriyeti 1991 öncesinde aynı isimlerle federe devlet olarak bilinmekteydi. Bu dönemde Makedonya'nın ismi belirtildiği gibi "Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti" idi. Yugoslavya dağıldıktan sonra, Sırbistan ve Karadağ ile ilgili hususi süreçler dışında her federe devlet, federasyona bağlantı ismini kenara bırakarak cumhuriyet adını almıştır. Bağımsızlığını ilan eden Makedonya da yine egemenlik hakkının kullanımı olarak "Makedonya Cumhuriyeti" ismini tercih etmiştir. Yunanistan ise, bu ismin kendi kuzey bölgesine ait bir isim olduğunu, coğrafi bölge isminin devlet ismi olamayacağını, böyle bir ismi kuzey komşusunun devlet adında kullanmasının toprak bütünlüğüne saldırı demek olduğunu ileri sürmüştür. Yukarıda

belirtildiği üzere, bir devletin başka devlete ait toprakları kendi ülkesinden sayması egemenlik hakkı kapsamına girmediği hâlde, Yunanistan Makedonya isminin komşu devlet tarafından kullanılmasını kendi topraklarına göz dikme olarak yorumlamıştır.

Yunanistan'ın, coğrafi bir ismin devlet ismi olamayacağı iddiası uygulamalarla gelişmekte olup dünyada birçok devletin ismi coğrafyadan kaynaklanmaktadır. Kıbrıs bir ada ismi olduğu hâlde (eski imparatorlukların hakimiyetinde iken de böyle idi) bugün devlet ismi olarak kullanılmaktadır. Ürdün nehir ismi olup bugün aynı zamanda devlet ismidir. Nijer nehrinin önemli bir kısmı Nijerya'dan geçtiği hâlde, Nijer diye bir komşu devlet kurulmuştur. Benzer örnekler oldukça fazladır. Yunanistan'ın coğrafi bir bölge adının, daha dar bir alanın devlet ismi olamayacağı görüşü, aksine örneklerle ortaya çıkan "uygulama içtihadı" tarafından bütünüyle çürütülmektedir. Bu yaklaşımda ısrar ederek egemen komşusuna baskı uygulaması ise bağımsızlığı ilan eden Makedonya'nın egemen tercihinine karşı "Makedonyamanyaklığı"¹¹ aşamasına gelen bir hukuk ihlalidir.

Sonuç

Tito'nun 1980'de vefatından sonra Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti adıyla federasyon statüsündeki ülke dağılma sürecine girmiştir. Bu süreçte Soğuk Savaş döneminin sona ermesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasının da önemli etkisi ol-

Yunanistan'ın coğrafi bir bölge adının, daha dar bir alanın devlet ismi olamayacağı görüşü, aksine örneklerle ortaya çıkan "uygulama içtihadı" tarafından bütünüyle çürütülmektedir.

muştur. Ülkenin en kalabalık etnik grubu durumundaki Sırp ların “Büyük Sırbistan” hayali temelli aşırı milliyetçi çıkışları yeni milliyetçiliklerin doğuşuna yol açmıştır. Yıllarca süren etnik çatışmalarla federasyon dağılmıştır. Yugoslavya’nın dağılıp mevcut federe devletlerin bu arada kuzey sınırında yer alan Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti’nin de bağımsızlığını ilan edeceğini gören Yunanistan daha 1988’de kuzey bölgesinin adını Makedonya olarak değiştirmiştir. 1991’de Makedonya’nın Yugoslavya’dan “Makedonya Cumhuriyeti” adıyla bağımsızlığını ilan etmesi üzerine Yunanistan bu ismin devlet adı olamayacağını, çünkü aynı isimle geniş bir bölge bulunup bu bölgenin önemli bir kısmının kendi ülkesinde yer aldığını duyurmuştur. Benzer gerekçelerle Makedonya’nın anayasasına ve bayrağına da itiraz ederek, bu ülkeyi tanımayacağını deklare etmiştir. Yeni cumhuriyetin dünyaya açılmasında önemli bir liman olan Selanik’in Makedonya tarafından kullanımına ambargo koymuş, ayrıca uluslararası örgütlere üyeliklerini engellemiştir.

Yunanistan ile yeni bağımsız kuzey komşusu arasında 1995’te yapılan geçici uzlaşma ile Makedonya adını “Eski Yugoslav Makedon Cumhuriyeti” (EYMC) olarak kabul etmiş, buna karşın Yunanistan engelleri kaldırmıştır. Sorunun Uluslararası Hukuk boyutuna bakıldığında egemen bir devletin komşu ülkenin sınırlarını ihlal etmeden kendi bayrağını ve ismini tespit etme hakkı olduğu açıktır. Yeni bağımsız devletlerin sınır sorunları için kullanılan “utiposiditis” ilkesi burada, isim konusunda karşımıza çıkmaktadır. Buna göre önceki dönemde Yugoslava Federasyonu’nun bir parçası olarak adı Makedonya ile başlayan devletin bağımsız cumhuriyet olarak da Makedonya ile başlaması uygun bir tercihtir. Yeni bağımsız bir devleti, rızası hilafına (baskıyla) dağılmış olan bir federasyonla birlikte EYMC şeklinde isimlendirmek örneği görülmeyen tuhafliklardan olarak kalacaktır. Belirtmek gerekir ki Makedonya Cumhuriyeti, Yunanistan ile 1995’te imzalanan geçici uzlaşmasından sonra benimsediği Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti (EYMC) ismini sadece Yunanistan’ın müdahale ettiği uluslararası örgütlerde ve Yunanistan ile bağlantılı ilişkilerde kullanmaktadır. Mesela 8 Nisan 1996’da Belgrat’ta imzalanan “Yugoslavya Federal Cumhuriyeti ile İlişkileri Normalleştirme Sözleşmesi”nde, sözleşmenin başlığında ve imza kısmında Makedonya Cumhuriyeti (The Republic of Macedonia) kullanılır.¹²

Öte yandan Yunanistan’ın antik çağlardaki siyasi yapıyı delil olarak sunması, Uluslararası Hukuk’un “lex posterior derogat primary” yani yeni düzenleme eski düzenlemeyi ortadan kaldırır ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Yugoslavya, federal

cumhuriyet hâlinde oluşturulurken federe devletlerden birinin “Makedonya” olarak isimlendirilmiş olmasını Yunanistan’ın tarihi ve hukuki gerçeklere aykırı sayması, bir başka ülkenin yetki alanına müdahale olduğu kadar bir dönemin uluslararası kabul görmüş statüsüne savaş açması demektir. Yugoslavya devletini oluşturan siyasi irade ile bunun bir parçası olan Makedonya’nın yöneticileri, bugün olduğu gibi o dönemde de ülkelerine hangi ismi verecekleri konusunda birinci derece söz sahibi idiler.

- 1 EVANS, Graham, NEWNHAM, Jeffrey (2001), Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, çev. H. Ahsen Utku, İstanbul: Bilimevi Basın, s. 640.
- 2 GÜNDÜZ, Aslan (2003), Milletlerarası Hukuk, Temel Belgeler, Örnek Kararlar, 5. Baskı, İstanbul: Beta, s. 37.
- 3 GLENNY, Misha (1994), The Fall of Yugoslavia, The Third Balkan War, New York, Penguin Books, 228-235.
- 4 ÇAVUŞOĞLU, Osman G. Emel (2000), The Wars of Yugoslav Dissolution and Britain’s Role in Shaping Western Policy, 1991-1995, Ankara, SAM, s. 22
- 5 Makedonya’nın Yunanistan’ın iddia ettiği gibi “Hellenic” olup olmadığı konusunda anketler her iki ülkenin diplomatik, medyatik ve akademik zeminlerinde yarış konusu olarak devam etmektedir. 19 Temmuz 2012 itibarıyla <http://www.topix.com/forum/world/macedonia/TAAAAFN23PMGMJ147> adresinde anket internette açıktır.
- 6 KUT, Şule (1997), “Makedonya-Yunanistan Anlaşmazlığının Boyutları”, Yeni Balkanlar Eski Sorunlar, Der.: Kemali Saybaşılı, Gencer Özcan, İstanbul: Bağlam, s. 287.
- 7 KUT, Şule age., s. 303-308.
- 8 Sylvie Gangloff, “The Relations Between Turkey and Macedonia: The Incoherences of a Political Partnership”, Turkish Review of Balkan Studies, Annual 2001/6, ISIS, İstanbul; s. 37. İlginçtir bu tarihte Ankara’daki Yugoslavya büyükelçisi Makedon kökenli Trajan Petrovski olup, Türkiye’nin Makedonya’yı tanımamasından birkaç gün sonra Belgrad’a geri çağırılmıştır. Petrovski için bu cezalandırıcı işlem, Ankara’da Yugoslavya Büyükelçisi olduğu halde, Türkiye’yi yeni bağımsızlığını ilan etmiş olan Makedonya’yı tanımaya zorlamakla suçlanarak yapılmıştır.
- 9 DOĞAN, İlyas (2008), Devletler Hukuku, Ankara: Seçkin, s.241.
- 10 KUT, Şule age., s. 295.
- 11 Bu deyim uluslararası arenada Yunanistan’a karşı yaygın bir şekilde kullanılmaktadır; Şule Kut, age., s. 305.

- 12 AgreementRegulatingtheRelationsbetweenTheRepublic of MacedoniaandThe Federal Republic of Yugoslavia, İsmail Soysal, Şule Kut, Dağılan Yugoslavya ve Bosna-Hersek Sorunu: Olaylar-Belgeler, 1990-1996, İstanbul, OBİV, 1997; s.279-302.

Kaynaklar

AgreementRegulatingtheRelationsbetweenTheRepublic of MacedoniaandThe Federal Republic of Yugoslavia, İsmail Soysal, Şule Kut, Dağılan Yugoslavya ve Bosna-Hersek Sorunu: Olaylar-Belgeler, 1990-1996, İstanbul, OBİV, 1997; s.279-302.

DOĞAN, İlyas (2008), Devletler Hukuku, Ankara: Seçkin,

EVANS, Graham, NEWNHAM, Jeffrey (2001), Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, çev. H. Ahsen Utku, İstanbul: Bilimevi Basın.

SYLVIE, Gangloff "TheRelationsBetweenTurkeyandMacedonia: TheIncoheren-tces of a PoliticalPartnership", TurkishReview of Balkan Studies, Annual 2001/6, ISIS, İstanbul; s. 37-56.

GLENNY, Misha (1994), The Fall of Yugoslavia, The Third Balkan War, New York: PenguinBooks.

GÜNDÜZ, Aslan (2003), Milletlerarası Hukuk, Temel Belgeler, Örnek Kararlar, 5. Baskı, İstanbul: Beta.

<http://www.topix.com/forum/world/macedonia/TAAAAFN23PMGMJ147>, 19.07.12

KENAR, Nesrin (2005), Bir Dönemin Perde Arkası: Yugoslavya, Ankara: Palme Yayıncılık.

KUT, Şule (1997), "Makedonya-Yunanistan Anlaşmazlığının Boyutları", Yeni Balkanlar Eski Sorunlar, Der.: Kemali Saybaşılı, Gencer Özcan, İstanbul: Bağlam, s. 287-311.

MANDACI, Nazif (1998), , "Macedonia: A New Epicenter of the Balkan Turmoil", Balkan Araştırmaları, Trakya Üniversitesi, Nisan s.12-43.

ÇAVUŞOĞLU, Osman G. Emel (2000), TheWars of Yugoslav DissolutionandBritan's Role in Shaping Western Policy, 1991-1995, Ankara, SAM,